

LEEFSITUATIE LELYSTAD 2012

*Onderzoek en Statistiek,
gemeente Lelystad,
augustus 2013.*

De Lelystadse leefsituatieindex 2012

Eens per twee jaar houdt de gemeente Lelystad het 'leefsituatieonderzoek'. De leefsituatieindex geeft in één cijfer een indicatie van de leefsituatie van personen of een groep mensen. Het eerste onderzoeksjaar, 2004, geldt als basisjaar. De gemiddelde score voor alle Lelystedelingen in dat jaar was 100. In de daaropvolgende jaren lag de indexscore telkens iets hoger. In 2012 was de gemiddelde score voor Lelystad weer 100.

De index is ontwikkeld door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en in 2013 voor de vijfde keer voor Lelystad berekend¹. Met behulp van de index kan bekeken worden hoe de leefsituatie van diverse bevolkingsgroepen zich in Lelystad ontwikkelt. Al sinds 1974 berekent het SCP de leefsituatie van inwoners van Nederland. Sinds 2004 voert de gemeente Lelystad het zelfde onderzoek onder zijn inwoners uit. Lelystad kan hierdoor ook een leefsituatieindex berekenen voor zijn inwoners.

De index is één getal die een indruk geeft van de leefsituatie van verschillende groepen mensen in een bepaald jaar. De index is berekend zodat circa tweederde van een (gehele) groep een score heeft tussen 15 punten onder en 15 punten boven het gemiddelde; het resterende derde deel heeft een score meer dan 15 punten onder of boven het gemiddeld. Het getal is opgebouwd uit acht domeinen. De keuze voor deze domeinen komt voort uit het idee dat zij een onderdeel vormen van de 'objectieve leefsituatie' van inwoners en dat zij door (gemeentelijk) beleid beïnvloed kunnen worden. De domeinen zijn: wonen, vrijetijdsactiviteiten, sociale participatie, sport, vakantie, consumptiegoederen, mobiliteit en gezondheid.

Over dit onderzoek worden twee LelystadsGeluiden (LSG) geschreven. In deze rapportage staat de leefsituatie in Lelystad zelf centraal. Er wordt ingegaan op de ontwikkeling van de leefsituatie van de verschillende bevolkingsgroepen sinds 2004 en de relatie tussen de leefsituatie van diverse groepen en hun beoordeling op diverse aspecten van het leven. In de andere LSG wordt de leefsituatie in Lelystad vergeleken met de leefsituatie in Nederland².

Leefsituatie 2012 gelijk aan 2004

In 2012 scoren de inwoners van Lelystad even hoog op de leefsituatieindex als in 2004, zie tabel 1.

Tabel 1. Score op Leefsituatieindex	
	Lelystad
2004	100
2006	101
2008	101
2010	102
2012	100

De effecten van de crisis zijn ondertussen goed zichtbaar in de gemiddelde score op de index (zie tabel 1). Sinds O&S in 2004 is begonnen met het meten van de leefsituatie is de gemiddelde score niet lager geweest dan dit jaar. Bij de behandeling van de domeinen zal te zien zijn dat dit niet voor alle domeinen geldt.

Uiteraard zijn er tussen inwoners van Lelystad verschillen op de indexscore te constateren. Mannen scoren bijvoorbeeld gemiddeld hoger (101) dan vrouwen (99) op de index en autochtonen (101) scoren beter dan allochtonen (94) (zie tabel 2).

¹ Met dank aan Jeroen Boelhouwer van het SCP voor zijn steun en advies bij de berekening van de index ..

² Het verschijnen van de tweede rapportage is afhankelijk van wanneer het SCP de resultaten van het landelijke onderzoek beschikbaar stelt.

Tabel 2. Verschillen in leefsituatieindex

	Mannen	Vrouwen	Autochtoon	Allochtoon
2004	101	99	102	94
2006	103	100	103	96
2008	102	100	102	96
2010	103	102	105	95
2012	101	99	101	94

Vrouwen en autochtonen zijn in vergelijking met 2010 het meest gezakt in hun leefsituatie. Onder autochtonen is de daling zelfs 4 punten. Het verschil in indexscore tussen allochtonen en autochtonen is hierdoor afgenomen.

Op basis van tabel 3 valt op dat vier groepen duidelijk lager scoren dan het gemiddelde. Dit zijn alleenstaanden, (de ouder uit) éénoudergezinnen en allochtonen (met name vrouwen). Inwoners uit huishoudens met en zonder kinderen en autochtone mannen scoren daarentegen hoger dan gemiddeld. Opvallend is dat de leefsituatie van allochtone mannen iets is gestegen tussen 2010 en 2012.

Tabel 3. Indexscores leeftijd en huishoudtype (afgerond)

	2004 ³	2006	2008	2010	2012
Gemiddelde Lelystad⁴	100	101	101	102	100
18-29 jaar	101	100	101	101	99
30-39 jaar	103	104	103	104	101
40-54 jaar	102	104	102	104	101
55+	94	98	98	101	99
Alleenstaanden	88	89	89	91	89
Huishouden zonder kinderen	100	103	103	104	102
Gezin met kinderen	104	106	106	106	104
Eénoudergezin	94	92	94	94	92
Autochtoon man	103	104	103	106	102
Autochtoon vrouw	100	101	101	104	100
Allochtoon man	95	96	97	95	96
Allochtoon vrouw	94	95	96	96	92

Ondanks dat de gemiddelde leefsituatiescore onder de beginwaarde van 2004 ligt, halen allochtonen mannen, inwoners uit huishoudens zonder kinderen en vooral 55-plussers in 2012 toch een hoger score dan in 2004. Is het mogelijk om de score van iemand op de leefsituatieindex te voorspellen? Het blijkt dat drie kenmerken samen bijna 50% van de score op de leefsituatieindex kunnen verklaren. Dit zijn inkomen, woz-klasse van de buurt waarin men woont⁵ en opleiding. Kenmerken 'slechte' leefsituatie

³ De indexscores van 2004 t/m 2010 wijken in enkele gevallen af ten opzichte van de index van 2012. Dit komt doordat per onderzoeksjaar de index voor alle jaren opnieuw berekend wordt. De verschillen zijn afrondingsverschillen.

⁴ De score van 2004 is de 'nulmeting'. De score van het stadsgemiddelde = 100 (2004).

⁵ Op basis van de waarde van de woningvoorraad in Lelystad zijn de gemiddelde woz-waarde van een postcodegebied toegekend aan een waardeklasse. Deze loopt van 1 t/m 5. 1 is de 'goedkoopste' klasse en 5 de 'duurste'. Raadpleeg voor meer uitleg de onderzoeksverantwoording.

Wanneer is eigenlijk sprake van een ‘slechte’ leefsituatie en wanneer is de leefsituatie ‘goed’? Het SCP hanteert hiervoor de volgende grens: wanneer iemand lager dan 85 scoort op de leefsituatieindex dan is sprake van een slechte leefsituatie. Scoort iemand 115 of hoger dan heeft iemand de leefsituatie ‘goed’. Zo bezien heeft Lelystad als geheel een gemiddelde leefsituatie (100). Toch scoort een groep mensen die in Lelystad woont duidelijk onder dit gemiddelde en heeft zelfs een slechte leefsituatie. In tabel 4 staat de verdeling van de score naar goed, gemiddeld en slecht.

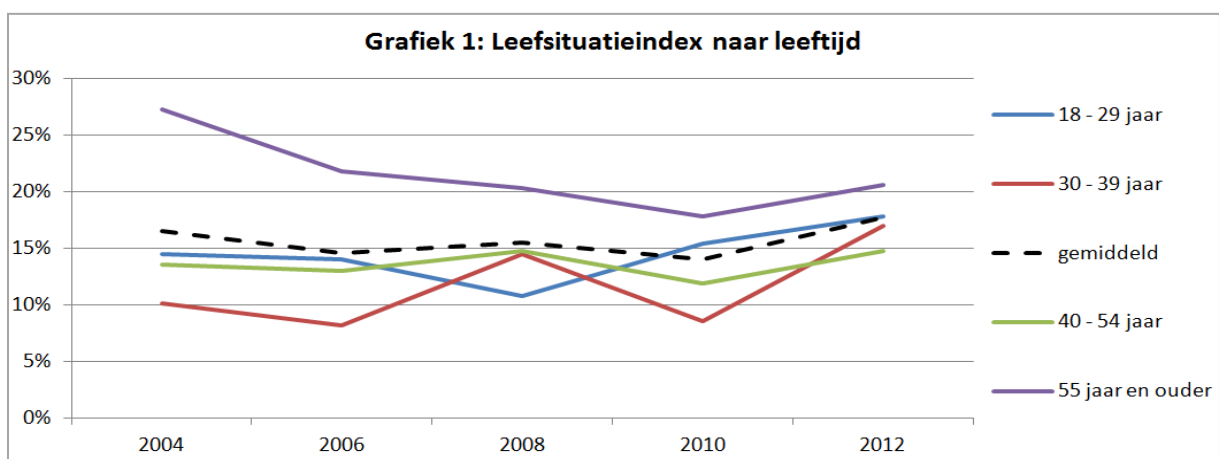
Tabel 4. Verdeling van de leefsituatiescore in drie groepen

%	2004	2006	2008	2010	2012
Goed	12	17	17	20	14
Gemiddeld	71	69	67	66	69
Slecht	17	15	16	14	18
Totaal	100	100	100	100	100

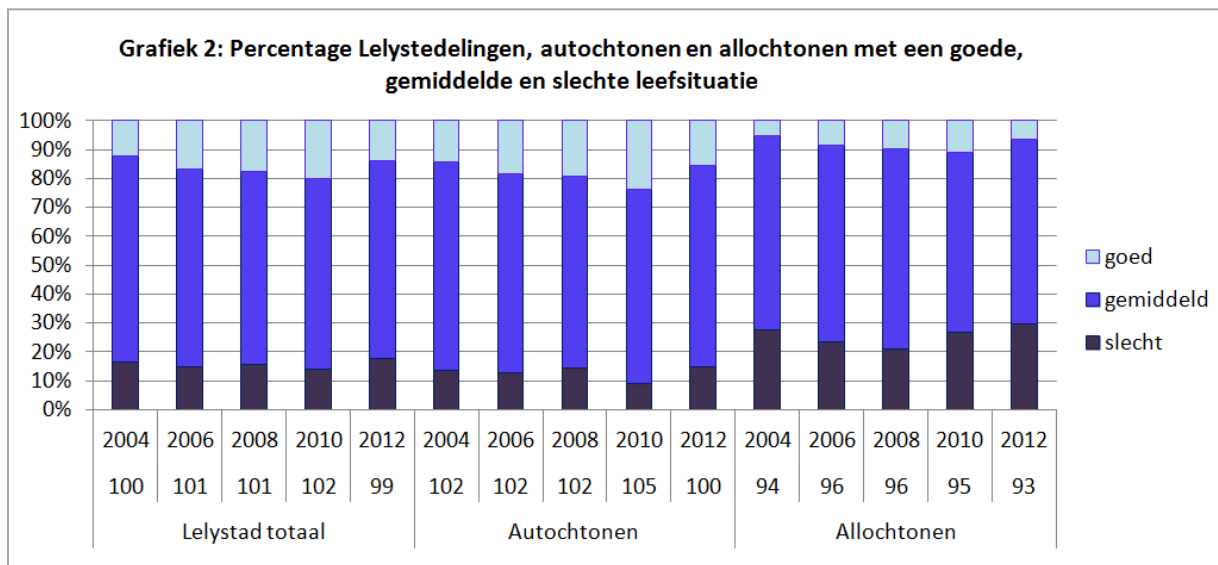
Ten opzichte van 2010 is de groep Lelystedelingen met een ‘goede’ leefsituatie in belangrijke mate afgenomen. Had in 2010 20% een goede leefsituatie, in 2012 is dit nog 14%. De groep mensen met een slechte leefsituatie is ten opzichte van 2010 juist groter geworden (van 14% naar 18%). Deze groep is grofweg in tweeën te verdelen. Een groep met jong volwassenen die aan het begin van hun werkend bestaan zijn en daardoor vaak nog de mogelijkheid hebben om hun leefsituatie op termijn te verbeteren. En een groep die bestaat uit mensen die de pensioengerechtigde leeftijd naderen of al hebben bereikt. Deze groep inwoners heeft veel minder potentie om hun positie te verbeteren.

Wanneer gekeken wordt naar de leeftijd van de inwoners en de score op de leefsituatieindex is te zien dat sommige groepen gevoeliger zijn voor verandering dan anderen. De groep 40 tot 54 jarige is het minst aan verandering onderhevig. Wat vooral opvalt in grafiek 1 is dat de leefsituatie van de jongste leeftijdsgroep. De groep jongeren van 18 tot 29 jaar met een slechte leefsituatieindex is al sinds 2008 groeiende. Dit is de groep die de minste kans heeft gehad om een buffer op te bouwen en de voortdurende economische crisis maakt het voor een deel van deze groep moeilijk om hier verandering in te brengen. Ook hebben zij minder tijd gehad om goederen aan te schaffen die horen bij een zelfstandig huishouden.

Opvallend is verder dat alle leeftijdsgroepen slechter scoren dan in 2004, met uitzondering van de 55-plussers. Ondanks dat zij nog steeds de groep vertegenwoordigen met het grootste aandeel met een slechte leefsituatieindex, is het verschil met de overige leeftijdsgroepen spectaculair afgenomen. Deze tendens was in 2010 al ingezet en is in 2012 nog duidelijker geworden.

Wanneer gekeken wordt naar herkomst van de inwoners en de score op de leefsituatieindex, dan komt naar voren dat inwoners met een niet-Nederlandse herkomst minder gunstig (94) op de leefsituatieindex scoren dan autochtonen (101). Overigens vallen beide groepen in de groep 'gemiddelde' leefsituatie. Bij allochtonen is de groep die lager scoort relatief omvangrijker dan bij autochtonen. Voor een groot deel kan dit herleid worden tot de eerder genoemde kenmerken, allochtonen hebben vaak een lager inkomen, lagere opleiding en wonen in goedkopere woningen. Binnen de groep allochtonen is de groep die het 'goed' doet tot 2010 toegenomen. In 2012 is, mede als gevolg van de crisis, het aandeel weer terug tot het niveau van 2004. Zie hiervoor grafiek 2. Hierin is ook te zien dat het aandeel allochtonen met een slechte leefsituatie al sinds 2008 toeneemt. Deze groep is met 30% zelf groter in 2012 dan in 2004.

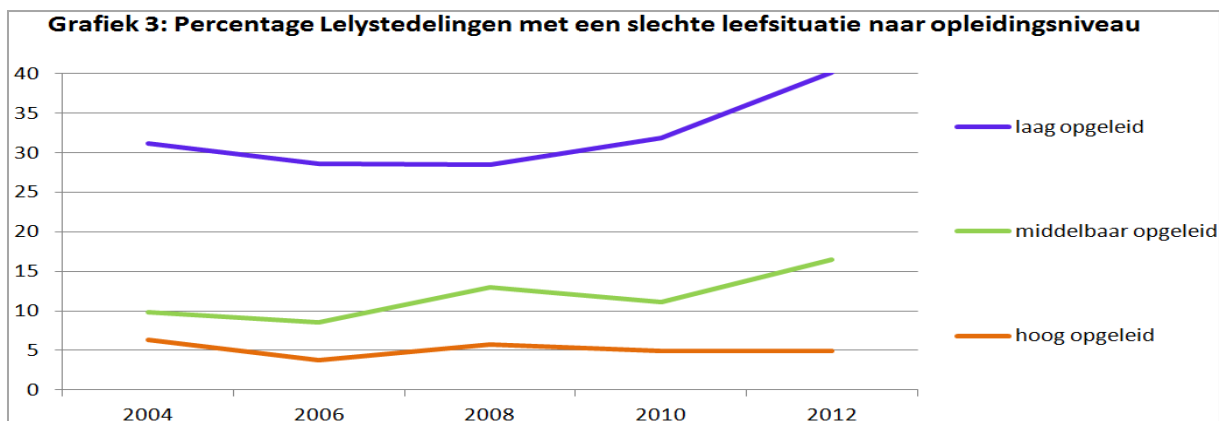

*Onder het jaartal staat de gemiddelde leefsituatie voor de betreffende groep in dat jaar.

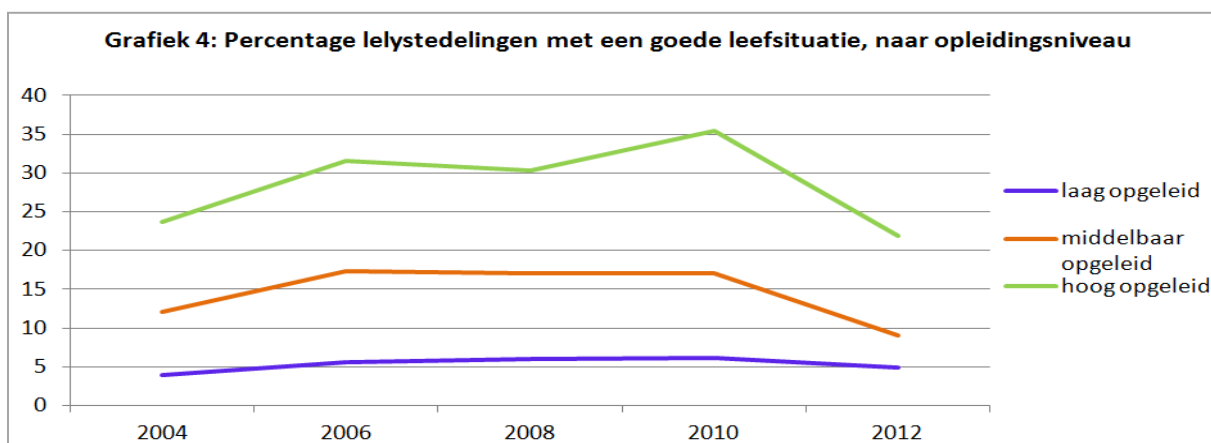
Bij autochtonen is de groep met een slechte leefsituatie toegenomen naar 15%. Doordat de groep met een goede leefsituatie tegelijkertijd sterk in omvang is afgenomen is de groep autochtonen met een slechte leefsituatie weer ongeveer even groot als de groep met een goede leefsituatie.

Opleiding

Opleiding geeft een goed beeld van de kwetsbaarheid van verschillende lagen van de inwoners van Lelystad. Onder Lelystedelingen met een laag opleidingsniveau zijn sinds 2008 veel meer mensen met een slechte leefsituatie te vinden. In 2008 was 'slechts' 29% van de laagopgeleiden tot deze groep te rekenen. In 2012 heeft 38% van de laagopgeleiden een slechte leefsituatie. Ook onder Lelystedelingen met een middelbare opleiding is een groter groep die een slechte leefsituatie heeft. Het aandeel hoger opgeleiden met een slechte leefsituatie is vrij stabiel. Dit aandeel schommelt sinds 2004 rond de 5%, zie grafiek 3

Het aandeel hoger opgeleiden dat gerekend mag worden tot de groep met een goede leefsituatie is daarentegen sterk afgenomen. Zoals in grafiek 4 te zien is leek het er in 2010 op dat Lelystedelingen met een hoge opleiding weinig te duchten hadden van de economische crisis. Het aandeel hoog opgeleiden met een goede leefsituatie steeg zelfs nog van 30% naar 35%. In 2012 is dit aandeel echter met 11% gedaald naar 24%. De daling onder de inwoners met een middelbare opleiding is duidelijk minder groot. Maar deze groep was ook niet zoveel groter geworden sinds 2004. Opvallend is dat het aandeel lager opgeleiden met een goede leefsituatie, in 2012 net wel boven het niveau van 2004 ligt.

Gezondheid en leefsituatie

Gezondheid en leefsituatie hebben veel met elkaar te maken. Wanneer mensen de eigen gezondheid als uitstekend of zeer goed beoordelen ligt de gemiddelde indexscore op 106, zie tabel 5. Het beeld is onveranderd sinds 2006⁶: Mensen met een naar eigen oordeel goede gezondheid hebben een gemiddelde score op de index ook boven het stedelijk gemiddelde (102). Mensen met een uitstekende of goede gezondheid scoren gemiddeld ruim 4 punten hoger op de index. De gemiddelde indexscore van mensen met een matige of slechte gezondheid ligt met 88 aanzienlijk lager. Sinds 2004 is deze score met 1 punt gedaald. Dat geldt trouwens voor alle gezondheidsniveaus. Verschil is wel dat het stapje terug door mensen met een matige of slechte gezondheid al in 2010 heeft plaatsgevonden.

⁶ In 2004 is er niet gevraagd naar de beleving van de eigen gezondheid

Tabel 5: leefsituatie naar gezondheid

	2006	2008	2010	2012
Uitstekende of zeer goede gezondheid	107	106	109	106
Goede gezondheid	102	102	103	101
Matige of slechte gezondheid	89	89	87	88
Totaal	101	101	102	100

Leefsituatie naar deelwijk

Het is al aan paar keer naar voren gekomen dat de kwetsbare groepen (laag opgeleiden, mensen met een slechte gezondheid) relatief meer achteruitgang in hun leefsituatie laten zien dan andere groepen. In de stad liggen een aantal sterke en een aantal zwakkere deelwijken. Is er op het niveau van de deelwijken nu ook sprake van dat de kwetsbare wijken meer achteruit zijn gegaan dan de sterkere deelwijken?

Hiervoor kijken we naar de vier hoogst scorende en de vier laagst scorende deelwijken in 2004 en 2012. De vier deelwijken met de laagste gemiddelde indexscore in 2004 zijn Lelycentre/ Zuiderzee (91), Kempenaar/Kogge (93), Waterwijk (94) en Jol/ Galjoen/ Punter (96). De vier met het hoogste gemiddelde waren Archipel/ Rozengaard/ Zoom/ Beukenhof (109), Landerijen (109), Landstrekenwijk (109) en Haven rest (108) (zie tabel 6). Wat opvalt is dat Waterwijk van deze wijken met een afname van 3 punten het sterkst is gedaald score op de index. Daarna zijn het echter de Landstrekenwijk en Haven rest die het meest zijn gedaald op de index. De indexscores van Jol/ Galjoen/ Punter en de Landerijen zijn juist gestegen. De afname van de leefsituatie wordt dus in zowel weerbare als kwetsbaardere wijken ervaren. Er is geen sprake van dat de kwetsbare wijken zwaarder worden getroffen. Dit neemt natuurlijk niet weg dat de achteruitgang in leefsituatie in een kwetsbare wijk harder aan komt dan in een meer weerbare deelwijk.

Tabel 6: Leefsituatie naar deelwijk

wgwwijk	deelwijk ⁷	2004	2006	2008	2010	2012
Zuiderzeewijk	Lelycentre/ Zuiderzee	91	91	93	89	91
Atol	Centrum-Noord/ Atol-West	96	97	95	96	94
	Atol-Oost/ Oostrandpark	105	106	108	110	104
Boswijk	Archipel/ Rozengaard/ Zoom/ Beukenhof	109	109	109	112	108
	Griend/ Horst/ Kamp/ Wold	96	99	97	98	98
Waterwijk	Waterwijk	94	96	92	93	91
	Landerijen	109	109	111	112	110
De Bolder/ Schepenwijk	Kempenaar/ Kogge	93	93	93	97	92
	Gondel/ Schouw	98	97	100	101	98
Kustwijk	Boeier/ Karveel/ Golfpark/ Kust	107	108	108	110	107
	Jol/ Galjoen/ Punter	96	98	98	102	97
Havendiep	Botter/ Centrum-Zuid/ Schoener/ Tjalk	96	98	99	100	97
	Landstrekenwijk	109	112	111	111	107
Lelystad Haven	Haven Oud	98	97	101	101	98
	Haven Rest (incl. Noordersluis)	108	109	107	110	106

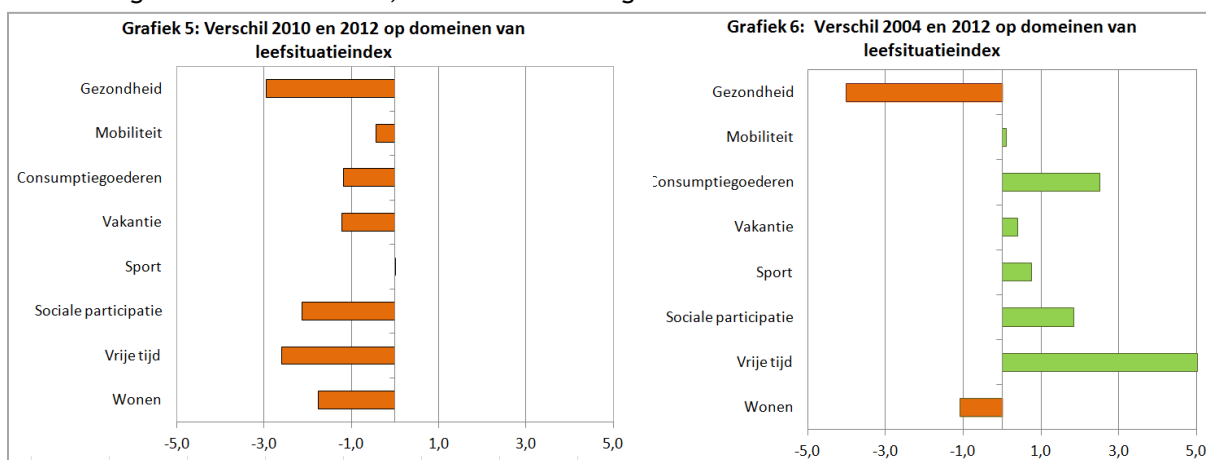
⁷ In de deelwijken Stadshart, Warande, buurten om de Zuiderzeewijk en het buitengebied waren te weinig respondenten om nauwkeurige gemiddelden te presenteren.

Domeinen van de Leefsituatieindex

De leefsituatieindex is opgebouwd uit acht domeinen. Deze domeinen zijn gekozen (door het SCP) vanwege hun 'objectieve' bijdrage aan de leefsituatie alsmede de potentie van (gemeentelijk) beleid om invloed op deze domeinen uit te oefenen. Alle domeinen hebben evenveel gewicht in de berekening van de leefsituatieindex. De domeinen omvatten, in willekeurige volgorde: wonen, vrijetijdsactiviteiten, sociale participatie, sport, vakantie, consumptiegoederen, mobiliteit en gezondheid.

In grafiek 5 is het verschil zichtbaar tussen de score op de domeinen in 2010 en 2012. Direct valt op dat het domein gezondheid samen met de domeinen sociale participatie en vrije tijd in vergelijking met 2010, het meest achteruit is gegaan. De scores op de domeinen vrije tijd en sociale participatie waren ook het meest gestegen tussen 2004 en 2010. Ondanks alle domeinen lager scoren dan twee jaar geleden, scoren de meeste nog steeds hoger dan in 2004. Dit geldt echter niet voor de domeinen gezondheid en wonen, zoals te zien is in grafiek 6.

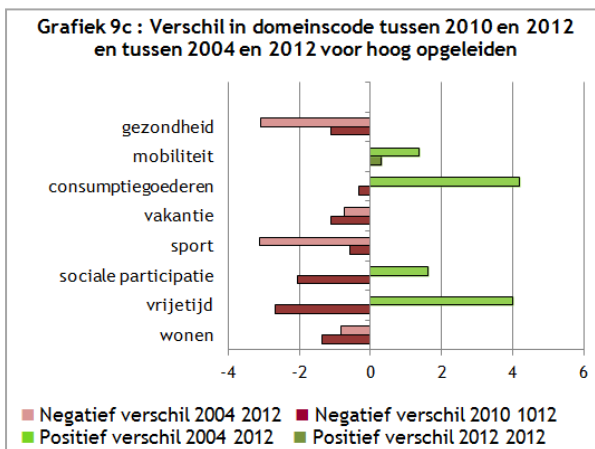
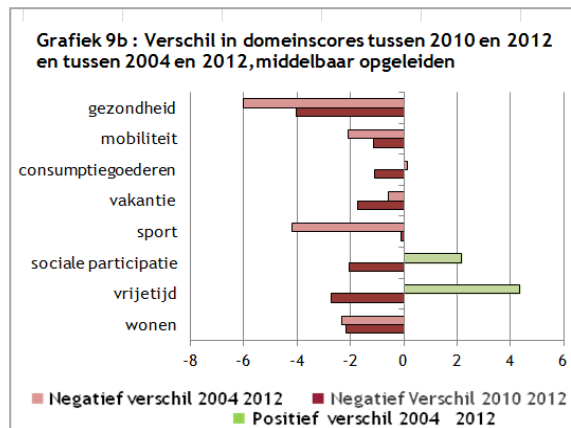
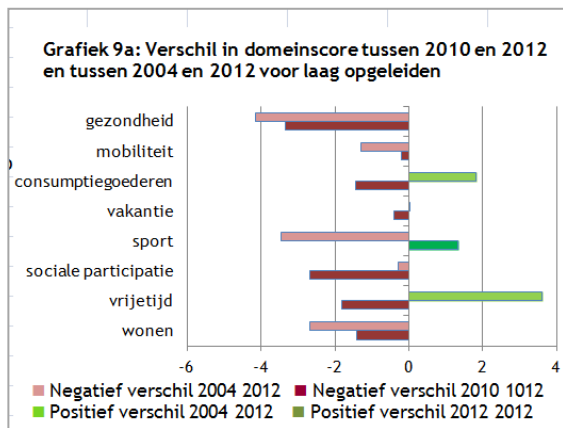
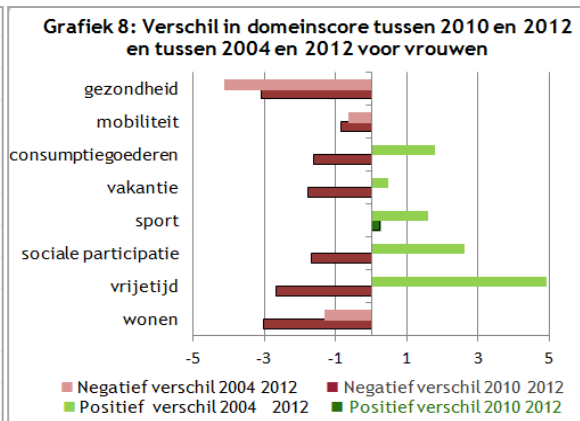
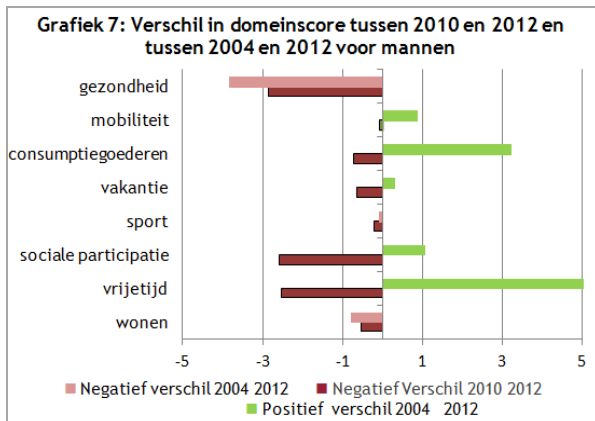

* peiljaar sport is 2006

Eerder is gebleken dat de leefsituatie van laag en middelbaar opgeleiden, mensen met een slechte gezondheid en van vrouwen relatief kwetsbaar is. Voor vrouwen en laagopgeleiden is de score op de index meer gezakt dan voor mannen en hoogopgeleiden. Bij mensen met een slechte gezondheid is de index evenveel gedaald als bij mensen met een goede gezondheid, maar is de daling al twee jaar eerder ingezet. De vraag is nu of er voor deze groepen speciale domeinen zijn waar deze achteruitgang zich manifesteert.

Allereerst kijken we naar het verschil tussen mannen en vrouwen. Vrouwen zijn vaker alleenstaand ouder dan mannen en verdienen daarnaast ook minder. Hierdoor zijn vrouwen oververtegenwoordigd in de kwetsbaardere groepen. De combinatie van achtergrondkenmerken zorgt er voor dat vrouwen vooral op het domein wonen⁸ als het domein vakantie in 2012 meer hebben moeten inleveren dan mannen, zoals in grafiek 7 en 8 te zien is. De lichte kleuren geven het verschil tussen 2004 en 2012 weer, de donkere kleuren het verschil tussen 2010 en 2012.

⁸ Uit welke variabelen de verschillende domeinen zijn geconstrueerd is te zien in tabel 9

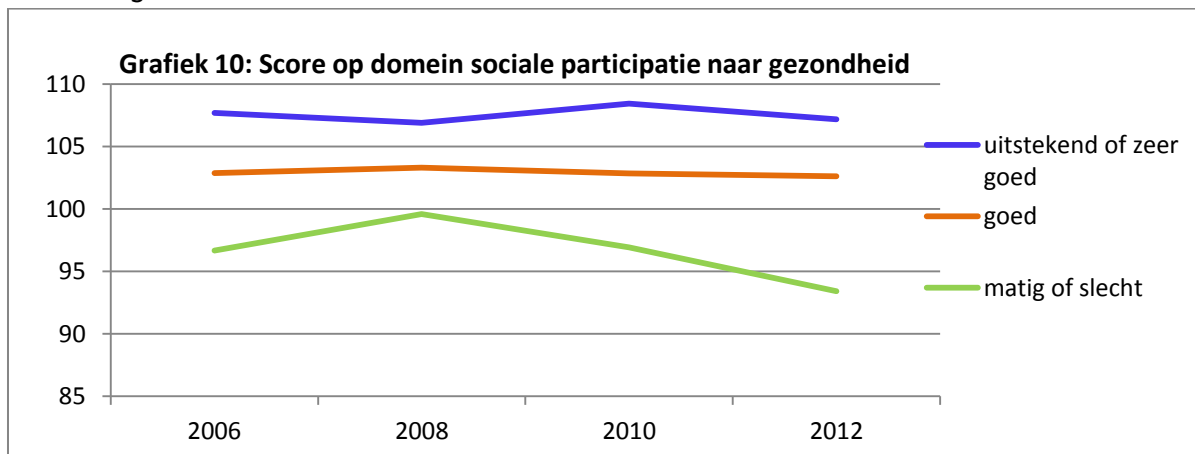
Eerder hebben we al gezien dat Lelystedelingen met een laag en middelbaar opleidingsniveau sterker in Leefsituatie zijn gedaald dan hoog opgeleiden. Een en ander is geïllustreerd in grafiek 4. In de grafieken 9a tot en met 9c wordt hier wat verder op ingezoomd door naar de veranderingen op de domeinscores te kijken. Wederom geven de lichte kleuren de verschillen weer tussen 2004 en 2012, terwijl de donkere kleuren het verschil tussen 2010 en 2012 laten zien.

Het grootste verschil tussen 2010 en 2012 is te zien op het domein gezondheid. Hier zijn de laag en middelbaar opgeleiden opmerkelijk meer op gedaald dan Lelystedelingen met een hoog opleidingsniveau. Dit zal deels komen door een leeftijdseffect. Jongeren hebben een beter score op gezondheid dan ouderen. Tegelijkertijd wordt het opleidingsniveau van jongeren geleidelijk steeds hoger. Dit is echter lang niet voldoende om het hele verschil mee te kunnen verklaren. In economisch moeilijker tijden lijken laag en middelbaar opgeleiden in Lelystad meer in te moeten boeten op hun gezondheid en de daardoor ervaren belemmeringen dan hoog opgeleiden. Opmerkelijk is het dat juist de laag opgeleiden sinds 2010 op het sportdomein een stijging laten zien, terwijl dit onder middelbaar en hoog opgeleiden 'gewoon' gedaald is.

Wanneer we kijken naar de verschillen tussen 2004 en 2012, dan is te zien dat hoog opgeleiden op een groter aantal domeinen hoger zijn gaan scoren dan de laag en middelbaar opgeleiden. Mobiliteit, consumptiegoederen, sociale participatie en vrije tijd scoren allen duidelijk hoger dan in

2004 het geval was. Opvallend hierbij is dat mobiliteit ook tussen 2010 en 2012 een lichte stijging heeft laten zien. Meest is het oog springende verschil tussen de opleidingsniveaus is echter te zien op het domein consumptiegoederen. Waar laag en middelbaar opgeleiden een lage respectievelijk geen stijging laten zien, is dit domein onder hoog opgeleiden tussen 2004 en 2012 met 4 punten toegenomen.

Het derde kenmerk van mensen die in hun leefsituatie aanzienlijk slechter zijn gaan scoren dan de rest van de inwoners van de stad is het naar eigen zeggen een matige of slechte gezondheid hebben. Op alle domeinen scoren Lelystedelingen met een ervaren slechte gezondheid, lager dan de groepen met een betere gezondheidsbeleving. Het domein sociale participatie⁹ springt er echter in negatieve zin uit. Er is weinig tot geen verschil in deze domeinscore van Lelystedelingen die hebben aangegeven dat het met hen prima gaat (zie grafiek 10). Lelystedelingen met een matige of slechte gezondheid daarentegen zijn in 2010 en 2012 sterk in een neerwaartse trend terecht gekomen en is van 96 in 2006 naar 93 in 2012 gezakt. Lelystedelingen met een zeer goede tot uitstekende gezondheid hebben sinds 2006¹⁰ een gemiddelde domeinscore rond de 107. Lelystedelingen met een goede gezondheid zitten daar met een score op of boven de 102 wat onder, maar scoren nog altijd boven het gemiddelde.

Lelystad en Nederland

Eind 2013 heeft SCP waarschijnlijk de landelijke scores op de leefsituatieindex 2012 berekend. In de loop van 2013 worden de uitkomsten verwacht. Wanneer SCP de landelijke uitkomsten gepresenteerd heeft zal Lelystad de index kunnen herberekenen naar de landelijke index.

Conclusie

Uit de analyse valt een aantal conclusies te trekken. De conclusie die direct in het oog springt is dat de leefsituatie van Lelystedelingen te leiden heeft onder de aanhoudende economische malaise. Voor het eerst sinds 2004 is de gemiddelde leefsituatie gelijk aan de indexscore van het eerste meetjaar gekomen, tot 2012 was er sprake van een geleidelijke stijging. De daling van de score is onder nagenoeg alle domeinen te zien, maar is het sterkst waarneembaar onder de domeinen vrijetijdsactiviteiten en gezondheid. Vrije tijd bestaat uit het aantal hobby's, het aantal verschillende uitgaansactiviteiten dat iemand onderneemt en van hoeveel verenigingen iemand lid is. Gezien de teruggang op dit domein worden bezuinigingen op dit vlak blijkbaar door veel Lelystedelingen noodzakelijk geacht. Gezondheid bestaat uit de mate waarin iemand zich belemmerd voelt bij dagelijkse bezigheden en bij vrijetijdsbesteding. Het lijkt er op dat de financiële sores ook zijn weerslag heeft in hoe een deel van de Lelystedelingen zijn eigen gezondheid ervaart

⁹ In tabel 9 is te zien uit welke variabelen de verschillende domeinen zijn geconstrueerd.

¹⁰ In 2004 is er niet gevraagd naar de beleving van de eigen gezondheid

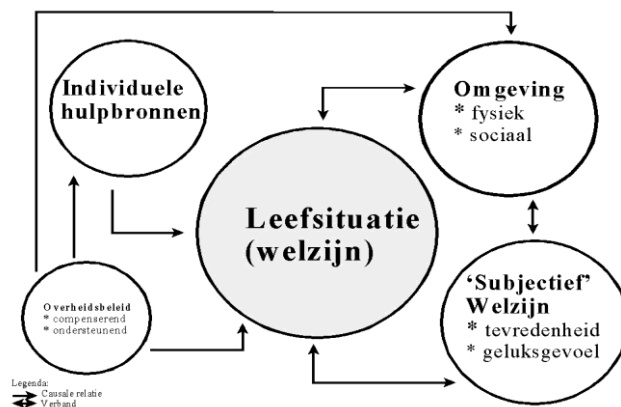
Onder bepaalde groepen is er sprake van een grotere daling van de leefsituatie dan gemiddeld. Dit geldt voor vrouwen, laag en middelbaar opgeleiden en Lelystedelingen met een naar eigen opgave slechte of zeer slechte gezondheid. Dit komt vooral tot uiting in specifieke domeinen: de scores van vrouwen zijn sterker gedaald op de domeinen wonen en vakantie; de scores van laag en middelbaar opgeleiden zijn sterker gedaald op het domein gezondheid; en de scores van mensen met een slechte gezondheid zijn sterker gedaald op het domein participatie.

Er zijn weinig tot geen groepen aan te wijzen die lijken te ontsnappen aan de daling op de leefsituatieindex. Dit betekent uiteraard niet dat er geen individuen zijn die het even goed of zelfs beter doen dan 2 jaar geleden, maar het geeft wel aan dat de gevolgen van de crisis in nagenoeg alle lagen van de bevolking merkbaar zijn. Er kunnen uiteraard op individueel niveau nog veel andere redenen meespelen dat iemands persoonlijke score op de leefsituatieindex lager ligt dan voorheen, maar de grootste gemene (maatschappelijke) deler lijkt toch de financieel onzekere tijd waarin we nu leven te zijn.

Toelichting op de constructie van de Leefsituatieindex

Theorie van leefsituatie en index

Het SCP beschrijft het sociale domein aan de hand van een model waarin vijf sferen worden onderscheiden. In figuur 1 is het model schematisch met vijf ballonnen weergegeven.

Figuur 1: Sociale domein

Centraal staat de verbetering van de leefsituatie van de burger - oftewel de kwaliteit van zijn bestaan. Het model gaat uit van een causale relatie tussen individuele hulpbronnen (zoals onderwijs, arbeid en inkomen) en deze leefsituatie: hoe meer hulpbronnen een persoon bezit, hoe groter de kans op een betere leefsituatie. De overheid oefent met haar beleid zowel indirect invloed uit op de beschikbaarheid van deze bronnen als meer direct op de leefsituatie zelf. De sociale en fysieke omgeving¹¹ behelzen eveneens belangrijke condities voor de leefsituatie van de individuele burger.

Naast de meer objectieve situatie waarin iemand verkeert - gevat in deze drie sferen - is de subjectieve waardering die iemand heeft voor (onderdelen van) zijn leefsituatie en de mate waarin hij meer of minder gelukkig is. Een relatief goede situatie zal niet altijd als zodanig worden

¹¹ Onder de sociale omgeving wordt hier de mate van maatschappelijke participatie en de beleving van sociale contacten bedoeld. Onder de fysieke omgeving wordt hier de woning en woonomgeving bedoeld.

herkend, bijvoorbeeld omdat de verwachtingen hoger liggen. Al deze elementen vormen samen het sociale model dat als denkkader ten grondslag ligt aan de leefsituatieindex.

Vanuit de gedachte om inzicht in de leefsituatie als geheel te verkrijgen op een geïntegreerde, samenvattende manier ontwikkelt het Sociaal Cultureel Planbureau al sinds 1974 een instrument: de leefsituatie-index. Een belangrijke stap in het ontwikkelen van de leefsituatie-index was het bepalen van de domeinen die opgenomen moesten worden onder het brede, kapstokbegrip leefsituatie. Een belangrijk uitgangspunt was dat de hoofdtaak van het SCP er uit bestaat beleidsaanbevelingen te geven aan de overheid. Om deze reden werden domeinen geselecteerd die, min of meer, door overheidsbeleid beïnvloed kunnen worden. Daarna werden binnen deze domeinen de indicatoren bepaald, evenals de variabelen waaruit indicatoren bestaan. In tabel 8 is een overzicht gegeven van deze domeinen en indicatoren.

Tabel 8 Domeinen en indicatoren	
Domeinen (8)	Indicatoren binnen elk domein
Wonen	Eigenaar of huurder Woningtype Aantal kamers Oppervlakte woonkamer
Gezondheid	Belemmering dagelijkse bezigheden Belemmering vrijetijdsbesteding
Consumptiegoederen	Aantal huishoudelijke artikelen Aantal hobby artikelen
Vrijetijds-activiteiten	Aantal hobby's Aantal sociaal-culturele activiteiten Lidmaatschap van organisaties
Mobiliteit	Autobezit Bezit abonnement OV-kaart
Sociale participatie	Vrijwilligerswerk Sociaal isolement
Sport	Aantal keer sporten per week Aantal verschillende sporten
Vakantie	Op vakantie afgelopen jaar Naar het buitenland op vakantie

Volgens het SCP geven deze indicatoren samen een geobjectiverde beschrijving van de leefsituatie. Bewust wordt gekozen voor de term 'geobjectiveerd' en niet van 'objectief' omdat er uiteraard een normatief, en daarmee ook subjectief, element zit in het kiezen en operationaliseren van de indicatoren die gebruikt worden (SCP, 2005b).

Vervolgens komt de vraag op welke manier de verschillende domeinen en indicatoren tot één enkele index kan worden gereduceerd. Om economische indicatoren te vergelijken en op te tellen kunnen geldeenheden worden gebruikt, bij sociale indicatoren ontbreekt een dergelijke eenheid. Net zo min als er een algemene theorie voorhanden is om het relatieve belang van de domeinen en indicatoren te wegen, is er geen breed gedragen theorie om de indicatoren tot één index te combineren. Omdat er geen externe criteria zijn waarop het 'gewicht' van de indicatoren kan worden gebaseerd, heeft het SCP gekozen voor een pragmatische oplossing. Als uitgangspunt werd genomen dat de indicatoren allemaal betrekking hebben op eenzelfde dimensie, namelijk de leefsituatie, en dat ze daar een positieve of negatieve bijdrage aan leveren. Bovendien zou de index cumulatieve effecten moeten laten zien: iemand die op vier domeinen achterstand heeft zou op de

index slechter moeten scoren dan iemand die op twee domeinen achterstand heeft. Tot slot was een uitgangspunt dat de index op individueel niveau berekend zou moeten kunnen worden, omdat het SCP niet alleen de ontwikkeling van Nederland als geheel wilde bekijken, maar ook voor verschillende sociale groepen in de samenleving.

Techniek

De index wordt vervolgens met behulp van statistische technieken gegenereerd, op basis van de wiskundige samenhang tussen indicatoren in de acht domeinen (SCP, 2005b p.3). Kort samengevat: de zwaarte van de verschillende indicatoren binnen de index wordt niet theoretisch vastgesteld, maar achteraf door de waargenomen samenhangen in de verzamelde gegevens.

De leefsituatieindex 2012 is een geaggregeerd cijfer gebaseerd op de scores van 10.118 individuen op deze indicatoren. Dit zijn alle respondenten uit de 5 jaren dat er een leefsituatieonderzoek is gehouden. Simpel gesteld wordt per domein gekeken hoe de antwoordpatronen in hun onderlinge samenhang kunnen worden geclusterd. Daarbij is gebruik gemaakt van niet-lineaire canonische correlatieanalyse; met behulp van het SPSS programma 'OVERALS'. De eerste dimensie van deze OVERALS oplossing levert de basismeetlat om de leefsituatie te beschrijven. Het gemiddelde en de standaardafwijking worden herschaald tot 100 en 15 in het basisjaar. Als basisjaar voor Lelystad geldt 2004 (nulmeting). Dit programma berekent bovendien de gewichten voor de afzonderlijke indicatoren door de som van de itemtotaal correlaties te maximeren. De domeinen worden niet alleen theoretisch, maar ook in het programma onderscheiden door ze van tevoren op te geven. Hierdoor wordt voorkomen dat domeinen met meer indicatoren dan andere domeinen de dimensies gaan overheersen. Bovendien zorgt de berekening hierdoor dat de samengestelde index een cumulatie oftewel optelling is van de afzonderlijke domeinen. In een later stadium van analyseren is het dan mogelijk om ook te kijken naar indexscores voor de afzonderlijke domeinen. Dat komt omdat elke indicator (en zelfs elke antwoordcategorie binnen de indicatoren) herschaald en gewogen wordt. Het komt er in het kort op neer dat de indexscore per domein verkregen wordt door de gewogen categoriescores op te tellen. In feite is de totale indexscore een optelling van de domeinscores.

Beknopte onderzoeksverantwoording (OZV)

Het veldwerk voor het onderzoek 'Leefsituatie' heeft in oktober 2012 plaatsgevonden. Voor deze onderzoeken is één uitgebreide OZV geschreven.

De vragen over de 'leefsituatie' hebben in totaal 1.994 personen beantwoord. De respons onder LelyStadsPanellleden was 73% en onder een aanvullende steekproef 30%.

Op basis van achtergrondgegevens is een groep van 800 mensen aangewezen als 'mogelijk moeilijk bereikbaar'. Bij deze mensen is iemand aan de deur gekomen om de vragenlijst in ontvangst te nemen.

De weging in de rapportage over de Leefsituatie is gebaseerd op leeftijd, geslacht en WOZ-waarde van het postcodegebied.